

2'arin

Nr. 138 – Leygardagur 20. juli 1996

Skapar virðing hjá tí fremmanda

ÁKI BERTHOLDSEN

– Teir grønu blettirnar og víðarlundirnar prýða byin og skapa virðing hjá tí fremmanda. Hetta ber boð um, at her býr fólk, ið hevur ans fyri tí vakra.

A Tvøroyri eru fleiri vakrir urtagarðar og víðarlundir.

Tilsamans eru einir 47.000 fermetrar av víðarlund í sóknini. Ein víðar-

lund er inni í Trongisvági, ein er við kirkjuna og ein er við sjúkráhusið. Harafturat eru onkrir urtagarðar, sum skara framúr m.a. tann gamli hjá Torvaldi Joensen, sum Skögrøkt Landsins nú eigur, og tann hjá Hjørleifi Enni, fyri at nevna tveir.

Nú hava tey fingið ein grønan, friðsælan blett afturat á Tvøroyri. Gøta er lögð framvið Stóra frá skúlanum í Trongisvági, inn til víðarlundina.

Gøtan hevur fingið navn- ið Aargøta.

Tá ið hon varð alment tik- ið í nýtslu í dýrdarveðri eitt friggjakvöld herfyri, brúkti Kunningarstovan tað sum eitt høvi at fáa eitt kvöld burturúr. Og tað eydnaðist væl, tí heilt fitt av fólki var komið saman hetta góðveðurskvöldið.

Tordenskjöld Bech fekk heiðurin at klippa bandið og skipað varð fyri fólkatundi inni við víðarlundini, har Dan Nielsen helt røðu, sungið varð úr Grønu Sangbók og fólk fingið kaffi við heimabakaðum afturvíð.

Dan Nielsen fegnaðist um teir mongu, grønu blettirnar, víðarlundirnar og urtagarðarnar í sóknini. Og hann takkaði teimum politisku myndugleikunum, sum í nógv ár hava gjørt miðvíst arbeiðið at friðka um býin.

Og hann takkaði teimum fólki, sum við hegni og áhuga hjúklaðu um.

– Hetta ber boð um, at her býr fólk, sum hevur ans fyri tí vakra og tað skapar virðing hjá tí fremmanda, segði hann.

Dan Nielsen helt, at tað illa kundi hugsast eitt betri stað at lagt tað størstu víðarlundina, enn inni í Trongisvági.

Iggjøgnum dalin rennur Stóra, full av lívi, og úr henni man mangur maður hava fingið gyltan fong íggjøgnum öldir, og ikki at tosa um, stýtt sær stundir.

Nú er henda perlan í bygdini friðað. Og hon er ikki slept uppá fjall, tí tey eru mong, sum javnan ganga og rudda, bæði Silaveiðifelag og skúlastokkar.

Nú er gøta lögð framvið ánni. Hon hevur fingið vælvalda navn ið Aargøta.

– Hetta er eitt heppið tiltak, serliga nú tað tykist vera alt meiri vanligt aftur, at fólk fara út at strekka sær beinini, fara frá sjónvarpinum og úr bilinum, út í náttúruna og tað frisku luft-

Heilt fitt av fólki var komið saman dýrdarlotuna, tá ið gøtan varð tikin í Nýtslu. Aftast í myndini stendur Dan Nielsen og heldur røðu. Myndina tók Hans Rudolf Niclasen.

ina. Dan Nielsen helt, at tað bar ikki til at tosa um áir, víðarlundir, og náttúru, uttan at nevna eitt viðbrekið mál, sum er meiri átrokandi nú, enn nakrantíð: Dálking.

– Vit eru samsek, hóast vit halda okkum vera í fræðara endanum. Men møgulega skilja vit ikki dálking, sum dálking. Dan helt, at vit áttu at rokna vanligt órudd uppi hugtakið dálking.

– Tibetur ger altjóða samfelagið nakað við dálkingina. Nógv verður gjørt fyri at vekja ans fyri dálking og og nú hoyrist, at batar eru fyri framan.

– Men tað er eisini neyðugt, tí annars beina vit fyri okkum sjálvum. Tí eitt er vist: Fara vit skynsamliga

um náttúruna, lónir hon okkum tað væl aftur. Men fara vit illa við henni, lónir hon okkum tað aftur í gráum kálvsinni.

Dan Nielsen nevdi í hesum sambandi frumskögin í Suðuramerika, sum verður slættaður við jørdina í navn ið framburðisins.

– Upprunafólkið hevur dugað at laga seg eftir náttúruni. Ongantið hava tey tikið meiri enn gott er og hava soleiðis havt í ríkiligt mál til tað, tey hava hildið vera neyðugt at lívbjarga sær.

– Eg veit ikki, um tað er ein gongd leid, men tað er í øllum førum ein góður tanki, at at summi royna at fara aftur til tað gamla at tæða við mykju og lamba-

tøðum.

Síðani fortaldi Dan eina stuttliga segði, hvussu høgt í metum tðini vóru fyrr.

Eisini tey undan okkum tveybeintu. Ein bóndi í oynni so altráður eftir tæðfalli, at einaferð føðingardagur var í grannahúsinum, setti hann eina hálv tunnu uttanfyri og heitti á veitslufólkið um at brúka hana, tá ið trongdin kom.

Sjálvur rann hann hvønn dag út á bøn at lætta sær á og vildi hava konuna at gera tað sama. Men har setti hon markið.

Dan Nielsen kom at enda inn á mest umrødda umhvørvismál í Suðuroynni í ár: Rotanonviðgerðina á Vatnsnesi.

– Beinanvegin alingin byrjaði á Vatnsnesi, varð fært fram, at tað bar ikki til.

– Ongi vøtn, í hvussu so er ikki so lítil vøtn, tola slíkt.

– Fiskur slapp úr ringunum, ella varð sleptur. At enda var so nógvur fiskur og so nógv botnfal frá alingini í vatnum, at fiskurin, eftir var í ringunum, var um at kóðna.

– Fiskurin varð meiri og meiri strongdur og fiskasjúkur tóku seg upp.

Nú vóru góð ráð dýr, skuldi aling halda fram. Rotanon var svarið. Tað drepur alt livandi í vatni- num, og áum, tað kemur í. Landsmyndugleikarnir loyvdur, at rotanon varð brúkt, hóast tað ikki verður brúkt meiri í Noregi, sum er fyrimynd okkara til aling.

Við sínum nógvu áum og lókum, vøtnum og tjarnum er Vatnsnes eitt av vakrastu plássum í Føroyum. Nú er alt liv týnt har. Lividið kemur aftur, men tað fara at ganga nógv ár, áðrenn vunnid verður á hesi skemdagard.

– Eftir er bert at vóna at vit hava lært av hesum og ikki loyva eina slíkari skemdagard eftir ímóti einum av okkara vøkru blettum einaferð afturat, segði Dan Nielsen.

SÆÐ
&
HOYRT

Móðurmálsundirvísing í Danmark og OL í Føroyum

Dagny Joensen

Tað kann sigast um loftmiðlarnir, at teir skráseta gerandisdagin hjá viðskiftafólkunum, eitt nú hava teir gjørt okkum til tíðindatælar.

Øll tilkomin minnast, hvussu strævið tað var sum barn at koma heim í døgurðatímanum, og skuldi sita pinnastill og tigandi, meðan tíðindini vóru í útvarpinum.

Tað er tí eisini óhoyrt at ringja til fólk meðan tíðindini eru í loftmiðlunum, men nú eru ráð fyri tí.

Døgurðatímin er helst enn eins keðiligur og áður, men tá talan er um Dag & Viku, so eru vit friðað. Vanin bitur hart. Tað er ótaksamt arbeiði hjá sjónvarps-

maningini bert at gera tvær tíðindasendingar um vikuna. Tey kenna seg helst eins og hyggjarnar sleptar upp á fjall.

Meðan SvF ikki hevur ráð at gera føroyskt tilfar í almenna føroyska sjónvarpinum, lýsir stovnurin nú við, at hann fer at senda heilar 16 tímar OL tilfar um dagin!

Áðrenn hesi stórtíðindi frættast, hevur SvF almennakunngjørt, at tað ikki sum vanligt verða sendingar um ólavsøkuna. SvF plagar annars at seta dóm á hesar dagar, og hevur givið fólk um landið alt møguleika at kenna seg sum part av tjóðarhátíð okkara.

Nú verður OL í Atlanta tikið fram um alt, sum er

føroyskt. Á ólavsøku kunnu føroyingar ístaðin fyri brot úr føroyska samfelagnum kenna sín samleika við ítróttarhettjunum um allan heim. Tað eru ivaleyst nógv fegin um, tí sum vanligt, so verður tað føroyska skúgvad til viks, tað okkurt annað og meira áhugavert er til at taka.

Nevndi nakar, at SvF er sterkasti fjølmiðil okkara, og at hann m.a. skal vera við til at menna føroyska samleikin?

Í áhugaverdari útvarpsending í vikuni var evnið móðurmálsundirvísingin í Danmark. Har verður stórt arbeiði gjørt fyri at uppvaksandi ættarliðini skulu læra móðurmálið, og hervið eisini fáa møguleikar at menna sín føroyska samleika.

Dánjal Højgaard, út-

varpsmaður, hevði vitjað í Árhús og í Føroyahúsinum, har hann tosaði við Virgar Dalsgaard, lærara, sum í nógv ár hevur staðið fyri frálærni, saman við øðrum lærara.

Tað mest áhugaverda var at hoyra børnini greiða frá, tá tey eftir skúlatíð sessast á skúlabonk at læra føroyskt. Nevnt var, at dreingir góvust fyrr í hesi undirvísing enn gentir. Orsøkin segðist vera, at dreingir hava so nógv at fara til í frittíðini. Tað ljóðar lögdi. Tað kundi eins væl verið, at gentur hava størri áhuga fyri málinum, ella eisini, at tær gera tað, sum teimum er álagt. Við øðrum orðum, at „link-skolen“ ikki er farin í ommu sína enn.

Hóast børnini ikki júst tosaðu fróðskaparføroyskt, so var tað hugaligt at hoyra,

hvussu óbundin tey vóru í síni úttalu. Tey høvdu fingið ans fyri málinum, og onkur skrivaði brøv heim, sum vóru send rættað aftur. Børnini tóku tað sum eina sjálfvylgi at verða rættað, um tey málbóru seg skeivt, tá tey komu til Føroya at ferðast.

Bert hetta í sjálvum sær er besta treyt fyri at børnini fáa ans fyri føroyskum máli, tí neyvnan er tað væl dámt, tá útlendsk børn av sær sjálvum royna at læra seg málið, men í lón fyri stríðið fáa ábreiðslur, um tey siga okkurt skeivt.

Tað er vanligt at hoyra føroyingar endurtaka ein setning rætt fyri børnunum. Hetta verður gjørt í bestu meining, men fleiri mugu tey børnini vera, sum hava roynt seg í føroyskum, og eru so illa argað, at tey ong-

antið aftur tora at taka eitt føroyskt orð upp á tungu.